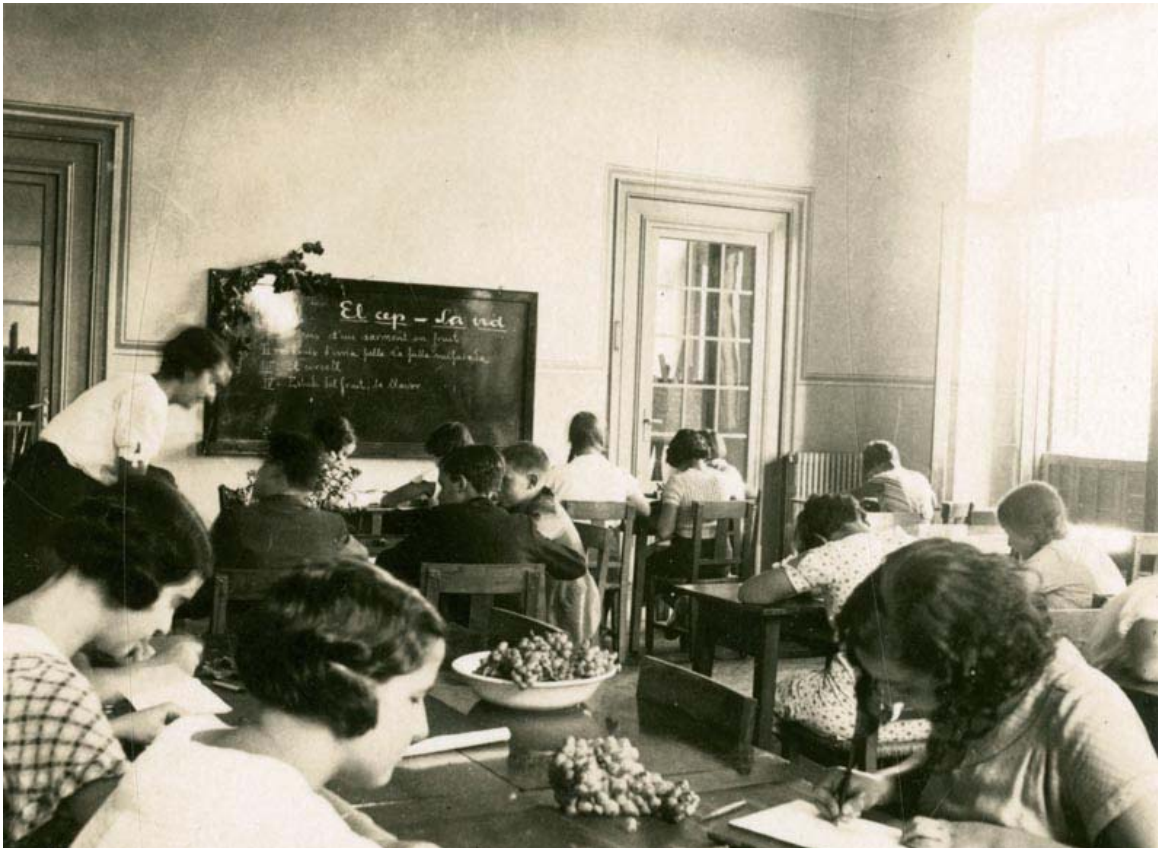

L'INSTITUT-ESCOLA DE LA GENERALITAT: NOU CURS, NOUS PROJECTES EDUCATIUS

- LA REFORMA PEDAGÒGICA DE LA II REPÚBLICA: UN PROJECTE AMBICIÓS I
MODERN -

Alumnes de l'Institut-Escola estudiant en un aula del centre
[1932-1936]

Autor: no identificat

[ANC1-57-N-940](#)

Descripció

Fotografia en la que podem observar l'alumnat de l'Institut-Escola, integrat per nens i nenes, observant i estudiant grans de raïm en grups. Dempeus, desenfocada, veiem la professora Àngels Ferrer i Sensat atenent a un alumne. Per l'objecte d'estudi, el raïm, i la roba que duen, és probable que la foto es fes pels volts de setembre, a l'inici de curs, o potser a l'octubre.

Interès del document

La fotografia ens dona testimoni del model educatiu que es va aplicar a l'Institut-Escola de la Generalitat republicana, emmarcat en un ambiciós i modern projecte pedagògic de la Segona República espanyola. Com tantes altres reformes, es va truncar amb la insurrecció feixista i els anys de dictadura franquista i amb la imposició dels principis del nacional-catolicisme, també en l'educació.

Context

A començaments de segle XX, el debat entorn l'educació a Espanya va agafar força, emmarcat en els debats regeneracionistes que el sotrac de la desfeta colonial van engegar. Llavors, només un 60% dels nens eren escolaritzats i les taxes d'analfabetisme del conjunt de la població rondaven les mateixes xifres, més altes que la majoria de països europeus de l'època. L'educació estava en mans de l'Església, de manera que els continguts passaven sempre pel sedàs religiós. Nens i nenes eren educats per separat amb uns rols predeterminats. Les poques escoles públiques que hi havia estaven pèssimament subvencionades, fins al punt que es va fer popular la frase "passar més gana que un mestre d'escola".

Les reformes en l'educació van ser un puntal de la República, que va defensar la idea que invertir en educació era bàsic per modernitzar el país i assentar-hi una societat democràtica. En aquest sentit, el president Manuel Azaña afirmava que "*la escuela pública debía ser el escudo de la República*".

Per dur a terme aquesta reforma, es va nomenar algunes personalitats rellevants en el món de l'educació, com el catedràtic, escriptor i filòsof Miguel Unamuno, president del Consell d'Instrucció Pública, Marcel·lí Domingo (mestre, periodista i polític radical socialista) que va ocupar el càrrec de Ministre d'Instrucció Pública. Fernando de los Ríos (membre de la *Institución Libre de Enseñanza*, nebot del seu fundador, Francisco Giner de los Ríos, i polític socialista) també ocuparà la mateixa cartera, entre altres càrrecs i ministeris. També destaca la figura de Rodolfo Llopis (pedagog i polític socialista), que va ser nomenat director general d'ensenyament primari. Tanta va ser la importància que es va donar a l'educació, que s'ha parlat del nou règim com "la República dels professors".

El model pedagògic que es va intentar implantar era laic, públic i unificat, inspirat per principis racionalistes i humanistes, sense segregació per sexes ni classes socials, i amb continuïtat entre els diferents nivells educatius. El centre del projecte pedagògic era l'alumnat, que passava a ser un subjecte actiu en l'aprenentatge. Es fomentava la creativitat, l'experimentació i el treball de camp, sovint en contacte amb la natura, prenent com a referent l'anomenada Escola Nova, amb precedents destacats a Catalunya en les figures de pedagogs com Francesc Ferrer i Guàrdia i l'escola moderna, Pau Vila, Alexandre Galí o Rosa Sensat, entre d'altres.

Primer de tot, es va atendre a allò més bàsic: l'accés igualitari a l'educació. L'escola era pública i gratuïta en els primers nivells. És a dir, l'accés a l'educació no el determinava la fortuna de la família, tot sense restringir l'educació privada que, de fet, també va créixer. Sí es va restringir el monopoli de la religió en l'educació, allunyant-la de les aules i deixant-la com a opció personal o familiar a practicar en l'àmbit corresponent, així com la presència dels jesuïtes, que juraven obediència al Papa i no al nou règim.

Es van subvencionar menjadors escolars, roba i colònies pels infants sense recursos. Es van projectar 27.000 escoles, es va promocionar l'ensenyança primària, secundària, universitària, les escoles nocturnes, la formació professional, les escoles d'adults..., així com la formació específica i permanent del professorat, legislant per professionalitzar, millorar i dignificar la tasca docent. Es van dur a terme missions pedagògiques per tot l'Estat, fent arribar als pobles més remots mestres, biblioteques i exposicions. Es va respectar la pluralitat lingüística de l'Estat, permetent l'ensenyança amb les llengües de cada regió.

Dins d'aquest projecte educatiu, la Generalitat va crear l'Institut-Escola, un centre escolar fundat a Barcelona el 3 de febrer de 1932, impulsat pel llavors conseller de Cultura Ventura Gassol, i segons el model de *Instituto Escuela* de Madrid. La seu era al Palau del Governador del parc de la Ciutadella i el director va ser Josep Estalella i Graells.

Els principis de l'Institut-Escola eren mantenir una continuïtat coordinada de l'ensenyament primari a la secundària, juntament amb la coeducació de sexes, l'ús del català com a llengua bàsica, el laïcisme, aplicar principis racionalistes i humanistes i promoure un aprenentatge actiu que busqués adaptar-se a les necessitats de l'alumnat.

Ja durant la guerra, el 1936 es crearia el Consell de l'escola Nova Unificada (CENU), amb la voluntat de coordinar tota la tasca reformista. La tasca i projectes del CENU, però tindrien un recorregut limitat per la guerra i la derrota de la República.

Amb tot, molts dels principis pedagògics presents a la República, es reprendrien, amb diferent sort, amb l'adveniment de la democràcia.

Qüestions:

- Què us sembla el model educatiu de la II República? Quins elements de canvi introduïa respecte els models educatius anteriors?
- Creieu que hi ha principis que es troben presents en l'educació actual? Quins?
- Com creieu que hauria de ser l'educació actual? Què es podria fer per fer-la millor o més interessant?

Per continuar indagant

Fonts arxivístiques:

- El fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya ANC1-57/INSTITUT-ESCOLA aplega la documentació de l'Institut Escola entre 1931 i 1939. La documentació referent a la gestió de l'alumnat i a l'organització de l'ensenyament és la més interessant des del punt de vista pedagògic. En destaquen les propostes d'accés i matriculació, els expedients acadèmics dels alumnes, les fitxes de control mèdic, l'expedició de títols, els plans d'estudis, les programacions de les activitats docents, les activitats i els treballs dels alumnes, o les qualificacions.
- En el mateix fons ANC1-57, hi ha fotografies de les diferents activitats que s'hi duien a terme: classes de música, moltes sortides i excursions pel camp, etc. Es pot observar, per exemple, en els documents [ANC1-57-N-974](#), [ANC1-57-N-781](#) i [ANC1-57-N-856](#).
- Hi ha més fotografies de l'Institut-Escola en altres fons, com en els fons ANC1-5/GABRIEL CASAS I GALOBARDES, per exemple als documents [ANC1-5-N-18360](#), [ANC1-5-N-18361](#), [ANC1-5-N-18362](#) o [ANC1-5-N-5885](#).
- En el fons ANC1-1/GENERALITAT DE CATALUNYA (SEGONA REPÚBLICA), hi ha documentació diversa sobre l'Escola Nova (protocols de decrets, documentació d'administració, finances i personal del CENU, reproduccions de cartells, fotografies...)
- Al fons ANC1-796/ ESCOLA CARDONER, hi ha documentació diversa de l'Escola Cardoner, creada durant les reformes educatives de la República.
- Al fons ANC1-937/ESCOLA TALITHA, hi ha documentació de l'escola Talitha, fundada el 1956 recollint els mètodes pedagògics de l'Escola Nova. És un exemple de recuperació i pervivència d'uns models pedagògics anteriors a la guerra durant el franquisme.
- A l'arxiu del Pavelló de la República també hi ha documentació diversa de l'Escola Nova. En línia es pot accedir a alguns cartells del CENU. Per exemple:
<http://mdc.cbuc.cat/cdm/singleitem/collection/pavellorepu/id/324/rec/31>
<http://mdc.cbuc.cat/cdm/singleitem/collection/pavellorepu/id/941/rec/64>

Bibliografia

- Ainaud, J. Ma., Domènech, S., Petita història de l'Institut-Escola de la Generalitat (1932-1939), Mediterrània, Barcelona: 2007.
- Cardús, M., Josep Estalella i l'Institut-Escola: de la ciència a la pedagogia. Ajuntament de Barcelona. Serveis de Cultura, Barcelona: 1980.

- Domènech, S., L'Institut-Escola de la Generalitat i el Doctor Estalella, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona:1998.
- Portell, R., i Marquès S., Els mestres de la República, Ara llibres, Barcelona: 2006.
- Tiana, A., *Las misiones pedagógicas. Educación popular en la Segunda República*, Catarata, Madrid: 2016.